

Vpliv cen nafte in varstva okolja na indijski izvoz nizkoogljičnih tehnologij (LCT) v države OECD: analiza z uporabo gravitacijskega modela

Bhavya Jha and Shrimoyee Ganguly

Ob vse večji zaskrbljenosti glede čezmejnega prenosa čistejših in okolju prijaznejših proizvodov pričujoči članek preučuje, kako nihanja uvoznih cen nafte in izdatki za varstvo okolja v državah OECD vplivajo na indijski izvoz nizkoogljičnih tehnologij (angl. *low-carbon-technology* – LCT), kar je skladno s cilji trajnostnega razvoja (angl. *Sustainable Development Goal* – SDG) 7, 13 in 17. Z uporabo ocenjevalnika Poissonove psevdomaksimalne verjetnosti (Poisson Pseudo Maximum Likelihood – PPML) v okviru strukturnega gravitacijskega modela za 24 držav OECD v obdobju 2002–2021 analiza razkriva asimetrično dinamiko. Naraščanje uvoznih cen nafte pomembno spodbuja indijski izvoz nizkoogljičnih tehnologij, saj povečuje povpraševanje po alternativnih energetskih rešitvah. Nasprotno pa povečani izdatki držav OECD, povezani z varstvom okolja, zmanjšujejo uvoz iz Indije, ker krepijo domače zmogljivosti za proizvodnjo zelenih tehnologij. Ti rezultati postavljajo pod vprašaj splošno uveljavljeno predpostavko, da višji izdatki za varstvo okolja vedno spodbujajo svetovno trgovino s čistimi tehnologijami. Konkurenčnost Indije pri izvozu sončnih fotonapetostnih sistemov, vetrnih tehnologij in komponent za električna vozila (EV) podurja njen potencial za izkoriščanje strategij diverzifikacije »Kitajska +1« v državah OECD ter spreminjajočih se trgovinskih tokov. Za dolgoročno ohranjanje rasti izvoza nizkoogljičnih tehnologij so ključnega pomena usklajenost politik s cilji trajnostnega razvoja, intenzivnost raziskav in razvoja (R in R) ter večstransko sodelovanje na področju podnebnih ukrepov.

Ključne besede: izvoz nizkoogljičnih tehnologij (LCT), Cilj trajnostnega razvoja 7 (SDG 7), gravitacijski model, države OECD, okoljevarstveni izdatki, uvoz nafte, metoda Poissonove psevdomaksimalne verjetnosti (PPML)

Klasifikacija JEL: C33, F14, F18, Q37, Q56

Managing Global Transitions 24 (3): 313–334

Okoljska trajnostnost in gospodarski razvoj v Srednji Aziji: vloga energije, trgovine in tujih naložb

Gulnora Bekimbetova, Alisher Eshtaev, Javlonbek Urzaliyev, Mamurbek Karimov, Elshod Umarov in Sardor Kholdorov

Ta raziskava preučuje odnos med emisijami ogljikovega dioksida (CO₂), gospodarsko rastjo, porabo energije, neposrednimi tujimi investicijami in trgovinsko odprtostjo v Kazahstanu, Kirgiški republiki in Uzbekistanu v obdobju 1997–2024. Z uporabo panelnih podatkov Svetovne banke ter metode Pooled Mean Group (PMG) v okviru panelnega modela Autoregressive Distributed Lag (ARDL) analiziramo tako kratkoročno kot dolgoročno dinamiko med izbranimi spremenljivkami. Rezultati kažejo na obstoj dolgoročnega ravnotežnega razmerja med emisijami CO₂ in njihovimi ključnimi ekonomskimi determinantami. Ugotovljeno je, da poraba energije, neposredne tuje investicije in trgovinska odprtost dolgoročno povečujejo emisije CO₂, medtem ko gospodarska rast prispeva k izboljšanju stanja okolja. Ugotovitve poudarjajo prevladujočo vlogo porabe energije pri spodbujanju emisij ter okoljske posledice investicijske in trgovinske integracije. Ti rezultati nakazujejo, da bi morale srednjeazijske države spodbujati uporabo obnovljivih virov energije, izboljševati energetske učinkovitosti ter sprejemati okoljskotrajnostne investicijske in trgovinske politike, da bi dosegle uravnoteženo gospodarsko rast in okoljsko trajnostnost.

Ključne besede: energija, emisije CO₂, gospodarska rast, odprtost trgovine, Srednja Azija

Klasifikacija JEL: Q43, Q56, F18, F21, O44

Managing Global Transitions 24 (3): 335–363

Vplivi pandemije covid-19 na nacionalno gospodarsko blaginjo: kazalnik pristnega napredka za Islandijo

David Cook, Brynhildur Davíðsdóttir in Laura Malinauskaite

Pričujoča raziskava ocenjuje gospodarske učinke pandemije covid-19 na Islandiji z uporabo kazalnika pristnega napredka (Genuine Progress Indicator – GPI), alternativnega makroekonomskega merila, ki vključuje okoljske in družbene eksternalije, ki jih bruto domači proizvod (BDP) ne zajema. Raziskava posodablja izračun islandskega GPI za obdobje 2000–2023, pri čemer je glavni poudarek na obdobju pandemije (2019–2023), na podlagi metodologije, ki obsega 28 podkazalnikov. Ključne ugotovitve razkrivajo nasprotujoče si trende. Medtem ko se je BDP v prvem letu pandemije zmanjšal za 6,0 %, je GPI pokazal ohranjanje ravni družbene blaginje. Vladne naložbe v izobraževanje, zdravstvo in infrastrukturo so več kot izravnale povečane družbene stroške

(predvsem zaradi brezposelnosti) ter zmanjšane okoljske stroške (zlasti zaradi manjše porabe neobnovljivih virov in nižjih emisij toplogrednih plinov). Po popolni odpravi potovalnih omejitev leta 2022 in razcvetu turizma sta se oba kazalnika v letih 2022 in 2023 močno okrepila. GPI se je povečal za 12,7 oz. 6,8 %, medtem ko se je BDP povečal za 18,7 oz. 11,0 %. Rezultati kažejo na gospodarsko odpornost Islandije v obdobju krize ter na njeno uspešno okrevanje po pandemiji.

Ključne besede: gospodarska blaginja, alternativno merilo, pristen na-predek, Islandija, pandemija

Klasifikacija JEL: A10, I38

Managing Global Transitions 24 (3): 365–399

Vloga kompetenc za rabo umetne inteligence pri prilagajanju na umetno inteligenco med strokovnjaki za komuniciranje v Omanu

*Muhammad Usman Saeed, Hafiz Muhammad Shoaib Nawaz,
Umar Suffian Ahmad in Ather Mehmood*

Tehnologije umetne inteligence (UI) in z njimi povezane kompetence spreminjajo vzorce dela v organizacijah. Zato se morajo strokovnjaki prilagoditi komunikacijskim praksam v organizacijah, ki jih vse bolj oblikuje umetna inteligenca. V naši raziskavi smo preučevali kompetence na področju umetne inteligence med komunikacijskimi strokovnjaki v Omanu. Raziskava je usklajena z vlogo prilagajanja umetni inteligenci v okviru strategije Oman Vision 2040. Izvedli smo anketo med 247 komunikacijskimi strokovnjaki iz sektorjev izobraževanja, bančništva, telekomunikacij, gospodarstva in gradbeništva. Razvili smo merske lestvice za ocenjevanje treh ključnih kompetenc za rabo umetne inteligence: poznavanja umetne inteligence (angl. *AI knowledge*), digitalnih veščin (angl. *digital skills*) in kritičnega mišljenja (angl. *critical thinking* – CI) ter jih empirično preizkusili z uporabo metode modeliranja strukturnih enačb z delnimi najmanjšimi kvadrati (Partial Least Squares Structural Equation Modelling – PLS-SEM). Ugotovitve kažejo, da sta poznavanje umetne inteligence in kritično mišljenje močna napovednika odnosa do umetne inteligence (angl. *AI attitude* – AT). Poleg tega se je izkazalo, da je odnos do umetne inteligence močan neposredni napovednik prilagajanja umetni inteligenci (angl. *AI adaptation* – AD).

Ključne besede: kompetence za rabo umetne inteligence, prilagajanje umetni inteligenci, kritično mišljenje, digitalne veščine, Oman Vision 2040, komunikacijski strokovnjaki

Klasifikacija JEL: O33, D83, J24, M14, O38

Managing Global Transitions 24 (3): 401–432

Spremljanje trajnostnega razvoja ruralnega turizma na pokonfliktnih območjih po konfliktih z uporabo tehnologij daljinskega zaznavanja in geoprostorskih analiz

Valeriia Shcherbak, Oleksandr Dorokhov, Viktoriia Riashchenko, Valentina Djakona, Oleksii Yermolenko in Maja Meško

Ta študija Pričujoča raziskava preučuje, kako podeželski turizem prispeva k trajnostnemu razvoju, h gospodarskemu okrevanju, k družbeni stabilnosti in ohranjanju kulturne dediščine v pokonfliktnih regijah po konfliktih, pri čemer kot študijo primera za obdobje 2022–2024 uporablja Zakarpatsko regijo oblast v Ukrajini. Uporablja mešani raziskovalni pristop, ki za oceno sprememb rabe zemljišč, obnove infrastrukture, ekološke stabilnosti in družbeno-ekonomske odpornosti združuje satelitsko daljinsko zaznavanje, prostorsko analizo na osnovi GIS ter družbeno-ekonomske kazalnike za oceno sprememb rabe zemljišč, obnove infrastrukture, ekološke stabilnosti in družbeno-ekonomske odpornosti. V nasprotju z obstoječimi geoinformacijskimi študijami raziskavami spremljanja, ki se osredotočajo na posamezne razsežnosti (npr. pokrovnost tal ali turistične tokove) v stabilnih okoljih, naša ta raziskava uvaja teoretično utemeljen, večdimenzionalni okvir, ki povezuje okoljske, infrastrukturne, družbeno-ekonomske in digitalne kazalnike v enoten sestavljeni indeks trajnostnosti. Tak pristop omogoča neprekinjeno spremljanje na območjih, kjer je zbiranje terenskih podatkov omejeno. Ugotovitve kažejo na opazno okrevanje in odpornost regije: infrastruktura, povezana s turizmom, se je močno obnovila, ekološki kazalniki so se sčasoma izboljšali, digitalna dostopnost pa se je znatno povečala, kar podpira razvoj turizma kljub trajajočim izzivom pokonfliktnega obdobja. Raziskava študija predstavlja nov integrirani geoinformacijski okvir za spremljanje trajnostnega prehoda podeželskega turizma na podatkovno omejenih in krizno prizadetih območjih.

Ključne besede: podeželski turizem, pokonfliktno okrevanje, trajnostni razvoj, daljinsko zaznavanje, geoinformacijsko spremljanje.

Klasifikacija JEL: O33, D83, J24, M14, O38

Managing Global Transitions 24 (3): 433–464